

Diyagnostik Açıdan Duyu Bozukluklarına Diyalektik Değınimler

Yrd.Doç.Dr. Ahmet FİDAN

Ordu Üniversitesi Ünye İİBF Öğretim Üyesi
ahmet@ahmetfidan.com

ÖZET

Gerek bireylerin bireylerle bireylerin işletmelerle, gerekse işletmelerin işletmelerle ve/veya işletmelerin bireylerle olan iletişimleri bizatihi canlı organizma olan insan aracılığıyla yürütülür. Yani iletişimin kurumsal boyutu olsa da, kurumların iletişimleri insanlar aracılığı ile yürütülüyor olması münasebetiyle bireysel iletişim ve bireysel iletişimdeki duyma/hissetme, algılama/anlama ve aktarma/paylaşım öğeleri son derece önemli olmaktadır.

Çoğu zaman, gerek sözlü gerek yazılı gerekse işaret diliyle iletişim kurarken çamdan ve kavaktan bahsedilmektedir. Aynı alfabenin, aynı dilin kullanılmasına rağmen, “*konusuyoruz ama nece konuşuyoruz, konuşuyoruz ama anlamıyoruz*” şarkı sözündeki duruma düşülür...

Bu tür talihsiz iletişim hatalarının daha kaynağından bertaraf edilmesi için, insanoğlunun ve çevresinin kategorik olarak ele alınması ve birey üzerine etkiyen çapraz baskılara karşı feedback ve/veya potansiyel feedback mekanizmalarının regüle edilmesi gerekmektedir.

Bu makale bu tür durumlar için bireysel ve kurumsal iletişime kategorik derinlik getirmek için kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler:

iletişim, iletişim engelleri, sosyal psikoloji, bireysel iletişim, kurumsal iletişim, duyu, algı ve algılama hataları, aktarma hataları, haberleşme, enformasyon

1. Dinleme, Algılama Yoğurma ve Aktarma Süreçleri:

Algı bozuklukları, hataları, algısızlık, İletişim bozukluklarının teşhisinde en çok üzerinde durduğumuz konuların başında gelmektedir. Bu sorunların çözümlenebilmesi, öncelikle, semptomları patolojik bir veri olarak ortaya koyup diyalektik yöntemle aşama aşama ele almak gerekir. Sürecin diyagnostik (diyagnostik) zemine sağlıklı olarak oturtulabilmesi için aşamalandırma veya kategorizasyon şarttır.

2. Duyu Bozukluklarında Parametreler:

Kullanılan dil, alfabe, kültür yapısı, yaş, cinsiyet, eğitim, yaşanan yer, diyalogun konusu, kişilerin meslekleri, fizyolojik duyum yetisi, (duyma, görme, hissetme), ekonomik durum/gelir

düzeıı, bulunulan ortam, [ses/sessizlik, ışık (aydınlık/karanlık) ısı derecesi (sıcak/soğuk)], kültür/görgü düzeıı, (varsa) iletişim aracının türü, bireyin metabolizmik reaksiyonu(dna/karakter) yapısı, genel sağlık durumu, (ağrı/sızı/algolojik durumu), bireysel öncelik dereceleri), inanç ve/veya tutumlar, kümülatif olarak potansiyel etkenlerdir. Bu etkenlerin her biri veya bazıları duyuların algılanmasını aynı yönde etkileyebileceğı gibi, bazıları da farklı yönde etkileyebilmektedir. Üzerinde diyalektik yapılacak bütün parametrelerin aynı yönde bir etken olması durumunda zaten patolojik bir sonuç doğmayacaktır. Burada diyagnostik açıdan ele alınması gereken durum, bu parametrelerin farklı yönde ve farklı düzeyde etki durumlarıdır.

Buraya kadarki (yazı başlığı dahil) iletişim sorununun çözümüne ilişkin verileri bu literatüre (yazın diline) vakıf olmayanlar anlamayacaklardır. Gerçi bu yazıyı herkesin anlaması da beklenilmemektedir. Bizzat bireysel veya formel eğitim veren, konuşan (hatip) yazan kişilerin algılaması yeterlidir.

İletişimde, bireyler birbirlerini ya duymaz, ya duyamaz, ya duyması engellenir ya da algılayamazlar. Ya da bizzat kasten anlaşmak/anlaşılmak istemezler. **Kısaca insanların birbiriyle iletişim kurarlarken aynı dili konuşmaları çoğu zaman yeterli olmamakta, aynı duyguları da paylaşıyor olmaları gerekmektedir. Aynı duyguları paylaşıyor olmaları ise, duyu bozukluklarındaki parametrelerin uyumu ile mümkün olabilmektedir.** Çoğu zaman da bireyler birim zamandaki iletişim süreçlerinde şu veya bu nedenlerle feed back (geri dönüş) yapmazlar, yapmak istemezler.

3. Parametrelerin Diyalektik Süreci:

Söz konusu duyumsal parametreler etkili veya sağlıklı iletişim kurmak isteyenler tarafından mutlaka bilinmelidir. İster aydın veya nitelikli donanımlı bireyler olsun isterse sıradan (avam) olsun, duyumsal algılamının sıhhati açısından parametreleri öngörü olarak bilip kabullenmeleri gerekmektedir.

Diyalektik değerlendirmelerde en temel gereklilik, empatik yaklaşımdır. Empatik kurgulama yapılmadığı sürece çoğu parametreler devre dışı kalır ve etkili iletişim kurulamamış olur.

Şimdi bu parametrelere teker teker değinelim.

3.1. Dil / Alfabe:

Birim zamandaki iletişim sürecinde, kullanılan dil çoğu zaman aynıdır ama bu eğitim, meslek yaş, yaşanan yer, kültür düzeyine bağlı olarak değişebilmektedir. Şu var ki, bütün parametrelerin iletişimi etkileme derecesi, kendi içinde çaprazlama olarak karşılaştırıldığında değişebilmektedir. Kullanılan alfabe ise, çoğunlukla aynı alfabadır. Zaten halihazırda dünya üzerinde bütün alfabeleri toplasak elliye geçmeyecektir. Ki bunlardan en yaygın olanları, latin alfabesi, arap alfabesi, kiril alfabesi, çin/japon alfabesidir. Geri kalan alfabeler diğerlerine göre çok küçük topluluklarda kullanılmaktadır. Bu nedenle iletişim parametrelerinde alfabe önemli bir sorun teşkil etmemektedir.

3.2. Kültür Yapısı/ Tutum ve Değerler:

Birim zamanda iletişim içinde olan bireyler, bütün parametrelerde uyum sağlasa bile, kültürel yapı veya düzey farklılıkları durumunda yine sağlıklı bir iletişim kuramayacaklardır. Bu tam olarak, görgü ve tutum/ değer parametresiyle birlikte de ele alınabilir. Zira kültürel düzey çeşitlendikçe ve genişledikçe bireyler daha esnek hatta toleranslı düşünebilmektedir. Ne var ki, tutum ve değerler kültür yapısı içinde kısmen esnek olgular olsa da, dinsel inançlar bu kadar esnek birer olgu değildir. O nedenle dini inançları başlı başına ayrı bir parametre olarak ele almak gerek.

Şunu da belirtmek gerekir ki, bireylerin farklı kültürlere ait olmaları, onlardan birinin diğerine/diğerlerine göre karşı üstünlük sağlamasını gerektirmez. Kültürel farklılıklar sadece birer farklılıktır. Bireylerin kültürel yapılarından dolayı yadsınmasına neden olmamalıdır.

Üst başlıkta, duyu bozukluklarına ilişkin kategorizasyonu yapmış ve onun üzerine diyalektik değerlendirmelerde bulunmaya başlamıştık. Kullanılan dili ve alfabeyi ve de kültür yapısını

tutum ve değerleri aynı kategoride ele almıştık. Bu yazımızda da, diğer kategorizasyonlar üzerinde teker teker durarak diyalektik çıkarımlar yapıp optimum duyu ile sağlıklı ve etkili iletişimin gereklerini ortaya koymuş oluruz.

3.3. Yaş:

Çocuk ve genç yaştaki bireylerin algıları hızlı olurken, algıda yoğunlaşma süreleri yaşın ilerlemesiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Pek tabii ki, bireyin çevreyi öğrenme sürecine paralel olarak, devam eden yaşlarda duyu organları ve algı daha da güçlenmektedir. İlk yaşlarda bir çocuğun 30 dakikalık bir eğitim veya konuşma sürecinden sonra algılamasının devam etmesini beklememiz hiç empatik bir yaklaşım olmayacaktır. Bu bağlamda, salt yaş parametresinin duyum ve algı açısından zamandan bağımlı şekilde artan ve azalan oranlı olarak parabolik olarak seyretmektedir. Bu durumda, ilerleyen yaşlarda aynı algı süresi gittikçe azalmakta, buna karşın algı hem zaman bazında kısalmakta hem belleğe yerleştirme açısından zorlaşmaktadır. Oysa ki, aynı durum çocuk ve genç yaşlarda tam tersi bir durumdur.

3.4. Cinsiyet:

Kadınlar erkeklere göre beynin sağ ve sol yarım küresinin kullanımından kaynaklı olmak üzere, duyuları özellikle metafizik duyuları çok daha fazla geliştirmiştir. Eğitim veya konuşma süreçlerinde kadınların daha çok görsellik öğelerine, renklere, kişilere olaylara odaklandıkları görülürken, erkekler ise, daha çok olaylara, nedenselliklere, fikirlere odaklanmaktadır.

Algı açısından ise, kadınlar erkeklere göre daha fazla subjektif /öznel ve/veya bireysel düşünürken, erkekler daha çok toplumsal açıdan olay ve/veya olguları değerlendirmektedir. **Kadınların, gördüklerinin, duyduklarının özellikle kendileriyle ilgili boyutlarına yönelirken, erkekler, 3. kişiler veya dahası, herkesi ilgilendiren boyutuna yönelmektedir.**

Cinsiyet faktörünün, eğitim ve gelir düzeyi düşük olanları ile eğitim ve gelir düzeyi yüksek olanların algılarında birebir doğru veya ters bir korelasyon olduğunu söylemek zor olacaktır.

3.5. Eğitim / Görgü Düzeyi:

Duyumsal ve algısal süreçlerde çaprazlama olarak ister bayanlarda, ister erkeklerde ister yaşlı ister gençte hangi ana kategori kümelerinde olursa olsun eğitim sürece olumlu etkiyen bir faktördür. Her ne konuda olursa olsun eğitim faktörü algı ve duyuyu geliştirmektedir. **Ne var ki, çok yüksek ve nitelikli eğitilmiş bireyler, basit veya sıradan konulara karşı algılarını ve ilgilerini kapatmaktadırlar. Eğitim düzeyi çok yüksek bireylerin ilgisini çekebilmek algısını sağlayabilmek için, söz konusu mesajın veya bilginin veya sözün belli bir eşik değeri seviyesinin üstünde olması gerekmektedir.** Sıradan ve çok basit olguların iletişime konu olması durumunda eğitilmiş kişi ya onları hiç duymayacak, ya da süratle bulunduğu ortamı terk edecektir.

3.6. Yaşanılan Yer/Çevresel Faktörler:

Yaşanılan yer, iletişim sürecine değişik açılardan etkide bulunur. Örneğin, kırsal alanlarda yaşayanlar, eğitim, kültür, meslek olarak çok üst noktalarda bulunsalar bile, algı ve tutumları ve de buna bağlı duyuları değişecek, bu çevreye uygun olmayacak verileri birey psikolojik olarak kullanmak istememe eğilimine girecektir.

Yalnız birey bu konudan tersi bir davranış düzlemine de girebilmektedir. Örneğin uzun zaman kırsal alanda kalan eğitilmiş ve kültür düzeyi yüksek bir birey, kırsal alanın genel geçişleriyle alakalı olmayan bir ileti veya mesaj aldığı anda buna karşın çok daha fazla ilgi gösterebilmektedir. Bu konuda **eğitim kültür ve görgü düzeyleri düşük olanlar, kırsalda yaşıyorlarsa eğer, bu çaprazlama olarak birbirini destekleyecek ve örneğin felsefi konulara, veya küresel konulara olan algısını kapatacaktır. Buna karşılık aynı düzeydeki bireyler kentsel alanda yaşamaları durumunda aynı konuya karşı kendilerini ilgi duymak zorunda hissedebilmektedir.**

Bu durumda, eğitim ve kültürlü kişilerin kırsalda yaşamaları algı genişliği açısından olumlu ve olumsuz etkide bulunurken, kentsel alanlarda pek doğal olarak olumlu etkide bulunmaktadır. Aynı şekilde eğitim ve kültür düzeyi düşük kişilerin benzeri bir iletişim konusuna kapalı olmayı gerektirirken, kentsel mekanlarda bulunmaları zoraki algı seçiciliğini gerektirebilecektir.

Yaşanılan yerin kırsal veya kentsel olması, geliri yüksek kişiler ile düşük gelir düzeyli kişiler arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Olsa olsa, düşük gelir düzeyindeki kişilerin çevre faktörüyle ilgili olarak algıları daha küçük ölçekli iken yüksek gelir düzeyindekiler için tam tersidir.

3.7. Diyalogun / İletişimin Konusu:

Diyalogun veya iletişimin konusu duyumsal ve algısal açıdan tam anlamıyla değişken bir faktördür. Ancak pek doğal olarak, eğitilmiş ve kültürlü kişilerin hemen çoğu konuya karşı algıları açıkken, eğitimsiz kişilerin daha çok dar konular kapsamında kalmayı tercih etmektedirler. Bu

bağlamda, eğitimsiz ve niteliksiz kişilerin her konuya karşı algılarını açık tutmamaları, buna karşın eğitilmiş ve kültürlü kişilerin hemen çoğu konulara karşı algılarını açık tutmaları doğaldır.

Bunlara ilave olarak, bayanların ve gençlerin daha çok özel ve/veya öznel konulara yoğunlaşmaları söz konusu iken, erkeklerin ve orta yaştakilerin, kentsel mekanlarda yaşayanların çoğulcu (plural) konulara karşın algılarını açık tutma eğilimi olacaktır. Yüksek gelirli olanların ise diyalogun ekonomik konularda olup olmamasıyla ilgili bir algı yoğunlaşması içine gireceklerini söyleyebiliriz.

3.8. İş / Meslek:

Aslında iş ve meslek farklı kavramlar olsa bile, birim zamanda yapılan iletişim sürecinde duyumsal ve algısal açıdan birey üzerinde benzeri sonuçları göstermektedir.

Yine bunun yanında meslek kategorisi eğitim faktörüne benzer sonuçlar doğursa da duyumsal ve algısal süreçlerde iletişimin konusu açısından daha fazla odaklanmayı gerektirdiğini söyleyebiliriz. Yalnız tahmin edilebileceği şekilde, **birden fazla iş veya meslek sahibi olanların algılarının çok daha fazla gelişmiş olduğunu söyleyebiliriz.** Fiziksel güç gerektiren iş yapanların veya bu mesleği yapanların, algı süreçleri daha kısa, algı hacmi daha sığ olmaktadır. Bunun yanında rutin işlerde çalışanların da aynı şekilde uzun süreli bir iletişim periyoduna veya algı sürecine tahammül edeceğini söylesek te, heterojen konulara karşın algılarını kısa bir zaman içinde kapatacaklardır. İlave olarak, beyaz yakalılarının özellikle de **teknoloji yoğun işlerde ve mesleklerde çalışanların algılarının son derece gelişmiş olduğunu söylesek te, meslekleri dışında ilgilerininse son derece düşük olduğunu söyleyebiliriz.**

İş ve meslek kategorisine, geliri yüksek işlerde çalışanlar ile geliri düşük iş ve mesleklerde çalışanların etkisi eğitimin faktörünün etkisi ile aynıdır.

3.9. Fizyolojik Duyum Yetisi: (Duyu Organlarının Fizyolojik Performansı)

Açıklamaya bile gerek görülmeyecek derece nettir ki, duyu organlarının fizyolojik performansı tam olanlar daha iyi ve etkili iletişim kuracaklardır. Ne var ki, bir duyu organının hiç olmadığı veya eksik kaldığı bir bireyin zamanla eksikliğini tamamlayan diğer duyu organı yardımıyla son derece ilgili kalıp etkili bir iletişim kurması mümkün olabilecektir. Bu parametre üzerinde diğer parametrelerin hepsi çaprazlama olarak aynı etkiyi göstermektedir.

3.10. Ekonomik Durum/Gelir Düzeyi:

Ekonomik faktörler, potansiyel olarak iletişim açısından olumlu yönde bir tetikleyicidir. Ancak, gelir düzeyi yüksek olan kişilerin çok düşük veya gelirsiz bireylere karşın sanal bir kast

bulunmakta ve bu kişiler alt gelir gruplarıyla iletişim kurmak istememektedir. Bu kitlenin zevkleri, beklentileri tercihleri, hassasiyet noktaları bu kitlenin doğrudan müşteri konumunda olmadığı sürece önem taşımamaktadır.

Ekonomik düzeyi yüksek erkekler ile bayanlar ise birbirinden kısmen farklıdır. **Erkekler tam anlamıyla farklı düzeyler veya kategorilere karşı ortalama bir tepki verirken kadınlar daha çok duygusal olmalarına karşın bu alt sınıflar ile olan iletişime biraz daha kapalıdır.**

Yaş faktörüyle çaprazlama karşılaştırdığımızda ise, düşük gelir grubundaki bireyler ile yüksek gelir grubundaki bireyler arasında önemli bir fark vardır.

Hangi gelir grubu olursa olsun, çocuk ve genç yaşlarda ekonomik düzeyin sınıfların birbirleriyle iletişimde hiç bir önem taşımadı düşünüldüğü için her açıdan iletişime açıktırlar. Ancak düşük gelir düzeyine sahip çocuk ve gençlerin teknik anlamda iletişim imkanları yeterli olmadığı için bir duyumsal sorun ortaya çıkmaktadır.

Buna karşın orta ve ileri yaşlarda yaş ilerledikçe alt gelir gruplarıyla olan iletişim azalmaktadır.

Meslek anlamında üst gelir grupları daha çok elit ve beyaz yakalılara karşı algı seçiciliği içinde iken düşük gelir grupları daha çok rutin çalışma sistemi olan mesleklere karşı iletişimleri daha çok açıktır.

Eğitim kategorisiyle bir çaprazlama karşılaştırma yapmaya gerek yoktur. Çünkü genellikle eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin gelir düzeyi de yüksek olmakta, bu bağlamda her iki kategori paralel iletişim tepkisi oluşturmaktadır.

Dinsel faktör olarak ise, düşük gelir gruplarının daha fazla dinsel öğelere karşı iletişim kanalları açık iken, **yüksek gelir gruplarının dinsel eğilimleri bir yandan azalırken bir yandan da çeşitlenmektedir.**

Yaşanılan yer açısından baktığımızda, yüksek gelir gruplarının daha seçkin yerlerde oturduklarından dolayı kolay bir iletişim ortamında bulunurlarken, düşük gelir düzeylilerin yaşadıkları yer faktöründen dolayı zorlu bir iletişim ortamına sahiptirler. İklim yapısı ise düşük gelir grupları için söz konusu olan bir faktördür. Yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin iletişim amacıyla iklim faktörlerinden çok ta fazla olumsuz etkilenmemektedirler.

3.11. Bulunulan Ortam: [ses/sessizlik, ışık (aydınlık/karanlık) ısı derecesi (sıcak/soğuk)]

İletişim sürecinde iletişim içindeki bireylerin veya birey ile kurumun içinde bulunduğu fiziksel ortamlar iletişimin niteliği, etki alanı ve yönü üzerinde farklı yönlerden etkide bulunur. Bir kere, iletişim sürecinde erkeklerin bayanlara göre fiziksel ortamlardan çok daha fazla etkilendiğini söyleyebiliriz. Bunun yanında aynı şekilde eğitim düzeyi düşük bireyler diğerlerine göre, fiziksel ortamlardan (olumlu veya olumsuz) daha çok etkilenirler. Eğitim düzeyi yükseldikçe algı gücü açısından fiziksel etkenlerin önemi azalmaktadır.

Gelir düzeyi, algı veya duyunun niteliği, etkisi ve yönü açısından fiziksel faktörler olumlu veya olumsuz etkide bulunabilmektedir. Düşük gelirli kişiler fiziksel faktörlerin olumsuz etkilerine daha çok maruz kalırlarken, bu olumsuz etkenlere olan direnç konusunda doğal olarak daha fazla dayanıklıdırlar. Buna karşın, ekonomik yönden rahat bireyler iletişim süreçlerinde bu olumsuz

etkenlerin bertarafı konusunda daha sorunsuz olsalar bile, herhangi bir zaman diliminde aniden çıkan fiziksel iletişim engelleyici faktörlerine karşı daha hassastırlar.

Kentsel alanlarda yaşayanlar daha çok gürültü olumsuz etkenlerine alışık iken, kırsal alanda yaşayanlar daha çok iklimsel (sıcak soğuk faktörlerine karşı dirençli olmaktadır. Fiziksel etkenler gerek bağışıklık yönüyle gerekse psikolojik direnç açısından dayanıklı bireyler üzerinde daha fazla etkide bulunurken, diğer bireyler üzerinde de tersi yönde etkisi olmaktadır.

Bireylerin iletişim sürecinde konuya verdikleri öncelik derecesi arttıkça fiziksel faktörlerin olumsuz etkileri azalmaktadır. Önem ve öncelik derecesi düştükçe de tersi yönde sonuç ortaya çıkar. Dinsel inançların fiziksel faktörler açısından net bir etkisi görülme de, şunu peşinen söyleyebiliriz ki, dinsel inançlar, dışsal olumsuz etkilere karşı direnci pekiştirmekte, sabır katsayılarını artırıcı etkisi bulunmaktadır. Yaş faktörünün fiziksel etkenler konusunda değişen etkisi bulunmaktadır. Küçük yaşlarda ve ileri yaşlarda fiziksel faktörlere karşı hassasiyet artarken, orta yaşlarda fiziksel faktörlerin etisi azalmaktadır.

Dil, alfabe ve kültürel yapı farklılıklarının fiziksel faktörler açısından olumlu veya olumsuz herhangi bir etkisinin olduğunu söyleyemeyiz.

3.12. (Varsa) İletişim Aracının/Teknik/veya Teknolojisinin Türü:

İletişim aracının (teknik veya teknolojisinin) türü, iletişimin çaprazlama olarak bütün faktörleri üzerinde benzeri etkisi bulunmaktadır.

Ancak şunları ilave etmek gerekir. Bayanlar iletişim teknolojisindeki yetersizliklere karşı daha fazla hassas ve de bu teknolojiye daha fazla bağımlı iken, erkekler bayanlara oranla daha fazla kayıtsızdır. Eğitim düzeyi yükseldikçe, iletişim teknolojilerine olan bağımlılık artarken, birim zamandaki iletişim sürecinde bu faktörün vazgeçilmezliği açısından kayıtsızlık artmaktadır. Yani eğitilmiş kişiler, iletişim için daha fazla teknolojiye bağımlı olsalar bile, alternatif iletişim kanallarının kullanımı konusunda daha fazla seçeneğe sahiptirler. Yani eğitilmiş kişiler teknolojik faktörlere bağımlı olsalar bile, ona mahkum değildirlir.

İletişim aracının veya teknolojisinin bireylerin karakter yapılarındaki farklığa göre kayda değer bir etkisinin olduğunu söyleyemeyiz. Yalnız iletişim teknik veya teknolojilerindeki ani aksaklıklar, yüksek/hiper tansiyonlu bireyler açısından algı sorunları açısından çok büyük etkisi olduğu gibi aynı zamanda onlar için bu iletişim teknolojisi arızası bir risk te oluşturmaktadır. Zira bu kişilerin kalp kasılma hız ve kan debisi, (basıncı) daha fazladır.

Kültürel faktörlerin, etnik faktörlerin, iletişim teknolojileri üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ancak kentsel alanlarda yaşayanlar, iletişim teknolojilerindeki olumsuzluklara karşı, (bu teknolojilere fazlaca bağımlı olduklarından dolayı) daha hassas iken, kırsal alanda yaşayanlar daha az hassastırlar.

3.13. Bireysel Öncelik Dereceleri:

İletişimin sürecinde bireyin iletişimin konusuna verdiği öncelik derecesi bütün faktörler için benzer özellik gösterir. Ne var ki, bayanlar öncelik verdikleri konuya erkeklerin de öncelik vermelerini beklerlerken, erkekler bu konuda bayanlara oranla daha sağlıklı bir empati kurabilmektedirler. Yani erkekler, bayanlara göre, karşı cinsin bu konuya daha az öncelik verebileceğini daha sağlıklı veya soğukkanlı düşünebilmektedir.

Şunu da ilave etmek gerekir ki, bir kısım dinsel gereklilikler, dindar kişiler için birinci derece önem taşıırken dinsel değerleri güçlü olmayanlar için bu öncelik azalmaktadır. Burada aşırı dindar bireylerin kendi öncelik verdikleri konuya olan algı seçiciliği konusundan fazlaca hassas ve empatik yaklaşımdan daha uzaktırlar.

Yaş faktörü ise, öncelikler noktasında vektörel bir etkiye sahiptir. İletişim sürecinde küçük yaşlardan itibaren öncelik derecesindeki hassasiyet yaş ilerledikçe azalmaktadır. Şunu da ilave etmek gerekir ki, küçük yaşlardaki öncelik daha çok subjektif / bireysel kaynaklı iken, ilerleyen yaşlardaki öncelik noktası, toplumsal boyutlara kaymaktadır.

Diğer üç faktörü de bir sonraki yazıya bırakalım. Beş bölümde bu bahis kapanmış olsun.

3.14. Bireyin Metabolizmik Hormonal Reaksiyonu ve (dna/karakter) Yapısı:

Sağlıklı ve etkili iletişim kurmada bireyin DNA / karakter yapısı son derece önemlidir. Bir kere kişinin dışa dönük mü içe dönük mü olduğu, bunun yanında egoist mi paylaşımcı mı olduğu, otoriter mi katılımcı mı olduğu, karşı tarafta bulunan kişi ve kurumlarla iletişim kurarken birinci derece etkili olan faktörlerdir. Aynı şekilde, kişinin genel nabız sayımları, tansiyon değerleri, burç özelliği etkili iletişim açısından birincil değerlerdir.

3.14.1. Yüksek Tansiyonlular: Yüksek tansiyonlu kişilerin çok daha agresif tepkiler ani davranışlar gösterdikleri bilinmektedir. Bu karakter özelliklerini iletişimin diğer parametreleriyle çaprazlama olarak irdelediğimizde bireyin iletişim davranışı ve duygusal özelliği daha kompleks bir şekilde etkilenmektedir.

Dil ve alfabe yapısının kişinin karakter yapısıyla bir etkileşiminin olmadığını baştan belirtebiliriz. Ama kültür düzeyi düşük kişilerin aynı zamanda a tipi bir kişilik olması ve de yüksek tansiyona sahip bir kişi olması buna karşın aynı kişinin gelir düzeyinin de yüksek olmasını, bu kişinin erkek olmasını bir arada değerlendirdiğimizde, bütün bu faktörlerin kişiyi iletişimde kavgacıya veya çatışmaya sürükleyeceğini görebiliriz.

3.14.2. Düşük Tansiyonlular da ise, bütün bunların tam tersi bir etki görülecektir. A tipi veya B tipi kişilikler açısından B tipi bir kişilik, Yüksek ve Düşük tansiyonlularda düşük tansiyon, erkek veya bayanlarda bayan cinsiyeti koç, boğa, arslan, akrep, ikizler burçlarına karşılık, balık, oğlak, yay ve terazi burçlarının, düşük tansiyonlununun davranış düzlemini olumlu yönde etkileyeceğini söyleyebiliriz.

3.14.3. Genel Sağlık Durumu: (ağrı/sızı/algolojik durum)

Kişinin genel sağlık sorunlarından ister akut bir hastalık veya sağlık sorunları çoğunlukla etkili iletişim de olumlu etkide bulunurken, iletişim anında ortaya çıkan rahatsızlıklar etki iletişimi olumsuz yönde etkileyecektir. Buna karşın, bedensel engellilik faktörleri beklendiği gibi duyumsal sorunlara yol açacaktır. Bunun yanında diğer faktörlerin çaprazlama kümülatif olarak olumlu yönde etkisi altında kaldığında, fiziksel veya bedensel engelli birey iletişimde orta yolu bulmaya çalışan bir kişi olarak karşımıza çıkacaktır. İlave olarak, ağrı/sızdı algolojik etmenlerin şiddeti, duyumsal faktörler üzerinde perdeleyici rol oynayacaktır. Kişi uzun algılarını veya iletişim kanallarının uzun süreli olarak açık tutmak istemeyecektir.

3.15. Din ve İnanç Faktörleri:

Din ve inanç faktörlerinin duyumsal süreçlerde en başta olumsuz etkisi varmış gibi görülsede, dinler, ister tek tanrılı olsun ister çok tanrılı olsun paylaşımı, yardımseverliği/yardımlaşmayı salık verdiğinden algıların sürekli olarak açık olmasını gerektirebilecektir. Buna karşın, yine bir çok din, bu tutumunu çoğunlukla erkekler üzerinde görmek istemekte, bayanların toplumun biraz daha gerisinde tutmak istemektedir. Bu durumda, erkeklere duyumsal süreçlerde ve etkili iletişim süreçlerinde teşvik edici olan dinler, bayanlar için tam tersi bir etkide bulunmaktadır.

Buna karşın, erkeklere oranla bayanların dine karşı daha fazla düşkün olmasını da bu verilerin üzerine eklediğimizde bu yöndeki beklentilerimiz artan oranlı olarak daha fazla haklı çıkarmaktadır.

Gelenek ve görenekler açısından olaya bakıldığında, çoğunlukla gelenek ve görenek ile dinsel faktörler paralel olarak birer etken olduğunu söyleyebiliriz. Din ve inanç faktörlerini diğer temel faktörlerle çaprazlama olarak bir araya getirdiğimizde her bir kategoriye farklı etkisi olacağı muhakkaktır.

Kullanılan dil ve alfabe yapısının dinsel açıdan doğrudan bir etkisi yokken, kültür yapısının (kültürel farklılaşma bağlamında) dinsel etkenlerle ters yönde bir etkileşimi söz konusudur. Yaş faktörü temel olarak dinsel etkenler ile ters orantılı bir seyir izler. Yani duyumsal süreçlerde, teşvik edici olan din, küçük yaşlarda nötr veya az etkide bulunurken, ilerleyen yaşlardaki etkisi artmaktadır. Din ile eğitimin ister istemez iletişim kanallarının açıklığı bağlamında dindar erkekler olumlu etkisi olurken, kadınlar açısından olumsuz yönde bir etkileşimi olacağı şüphesizdir. Ekonomik gelir düzeyi ile dinsel faktörlerin duyumsal ve algısal süreçlerde ters yönde bir etkileşimde olduğunu söyleyemeyiz. Zira gelir düzeyi çok düşten çok yükseğe doğru ilerledikçe kişinin iletişim algı kanalları değişmektedir. Gelir düzeyi düşük bireylerin daha çok kişisel konulardaki iletişim kanalları açık iken, yüksek gelir düzeyindeki kişilerin toplumsal konudaki iletişim konularına karşı daha duyarlı olacağından hareketle , gelir ile dinsel faktörlerin etkenlik faktörünün çok kompleks bir nitelik taşıdığını itiraf etmeliyiz. Yani bu durumun gerçeğe yakın olarak çözümlemesi (tahmini) oldukça zordur. Bireyin metabolizmik reaksiyonu (dna/karakter) yapısı, genel sağlık durumu, (ağrı/sızdı/algolojik durumları), din ve inanç faktörleri açısından yine değişkenlik göstermektedir. Yani dışa dönük kişiler, a tipi kişiler, paylaşımcı kişiler, dindar erkekler ise çözümlemede birbirini destekleyen bir etki görülürken, bunların tersi durumunda yani söz konusu kişinin bayan olması durumunda iletişim kanallarını ve duyumsal süreçlerini daraltıcı etkisi olacaktır.

3.16. Bireyin İletişimin Konusuna Verdiği Öncelik Derecesi:

İletişim konusuna bireyin vermiş veya vermekte olduğu öncelik derecesi, bütün faktörler üzerinde genel olarak doğrusal bir etkide bulunacağını kolaylıkla söyleyebiliriz.

Ancak şunu da belirtmeliyiz ki, eğitim ve kültür düzeyi, yaş, yükseldikçe/ilerledikçe, öncelik verilen konular bireysellikten toplumsallığa doğru bir öncelik süreci izleyecektir. Cinsiyet ise bayanlar lehine, öncelikleri kişisel veya bireysel konulara yönelttiğini diğer faktörleri açıklarken ortaya koymuştuk.

Diğer faktörlerde ise, bireyin iletişim konularına vereceği öncelik açısından doğrusal bir korelasyon ortaya koyabilmek oldukça zordur.

SONUÇ OLARAK:

İletişim veya duyumsal süreçlerde ve algılama süreçlerinde insan davranışları onlarca etkenin kendi alt türleriyle çaprazlanması sonucunda yüzlerce opsiyonlar (seçenekler) ortaya çıkarken, bu seçeneklerin alt kategorilerin çaprazlanmasıyla bireyin davranış düzlemine yansımaları ise, binlerce seçenek ortaya koyabilmektedir.

Bütün bu veriler ışığında, insanoğlunun iletişim sürecindeki duyumsal davranışlarını tahmin etmek oldukça zor olsa da pek tabii ki imkansız olmadığı ortadadır. Neticede bir çok varlıkta olduğu gibi, insanoğlu keşfedilmeyi bekleyen meçhul bir harita gibidir. Bu haritaya baktığımız ve kafa yordığımız derecede onu okumakta kolaylık yaşarız.

Amacımız, bilim alanında ilgililere birer kıvılcım çaktırmak olduğunu özellikle belirtmek istiyorum.

KAYNAKÇA / REFERANSLAR:

Fidan A. **Duyu Bozukluklarına Değıniler**, Mir Kuzey Gazetesi 14 Aralık 2012. Sayfa 2.

Yurumezoglu, K. (2004). **Une Etude Sur Les Modes de Raisonnement Des etudiants en Physique Actuelle**, Formation et developpement du contenu conceptuel: du sensoriel au categoriel et des particules aux phenomenes, These de doctorat, Université Louis Pasteur, Strasbourg.

Elgünler, T. Ç. (2011) “**İletişimin Kalitesini Etkileyen Engeller Ve Bu Engellerin Giderilmesi**”, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC July 2011 Volume 1 Issue 1

Bayrak, S.(1995), **Örgütlerde Etkili İletişim ve Yönetimi**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum. Davson,

Dökmen, Ü.(1998), **İletişim Çatışmaları ve Empati**, Sistem Yayıncılık, 8.Baskı, İstanbul.

Sabuncuoğlu, Z. ve Gümüş, M.(2008), **Örgütlerde İletişim**, Arıkan Yayıncılık, İstanbul.

Tutar, H.(2003), **Örgütsel İletişim**,Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Tutar, H ve Yılmaz, M.K.(2010), **Genel İletişim Kavram ve Modeller**, Seçkin Yayıncılık, 7.Baskı, Ankara.